

ties of the Jewish Agency Delegation in Istanbul in 1943". *RAH*, 435–450. o. Lásd még a 3. fejezetben.

72. Auschwitz térképét, valamint a haláltábor és a hozzá vezető vasútvonalak bombázására vonatkozó kérést eredetileg az auschwitzi jegyzőkönyvek tartalmazták, amelyeket a budapesti Vaada vezetői 1944 áprilisának végén kaptak meg.

73. Weissberg, *i. m.*, 119–120. és 122. o.

74. Az amerikai külügyminisztériumot a brit külügyminisztérium is rendszeresen tájékoztatta a Brand-ügy fejleményeiről. Az így szerzett értesítéseket – az amerikai állásponttal együtt – Hull külügyminiszter továbbította Steinhardtnak.

75. „Szigorúan bizalmas” jelentés Steinhardt nagykövet számára 1944. június 4-én. Moreshet, irattár, D. 1. 721.

76. Public Record Office, London, 371/42813-819. köteg, 1399. o.

77. A jegyzőkönyv szövegét lásd Beth Lohamei Hagetaot, irattár, Hungaria–Slovakia, 2. U278. dok. Valamelyest rövidítve angolul: Weissberg 131–132. o.

Vannak történészek, akik szerint az SS igen nagy becsben tartotta a megállapodásról készült jegyzőkönyvet, és ennek hatására szüntette volna be a deportálásokat. Összefüggést vélnek fölfedezni a jegyzőkönyv, illetve Horthy július 7-i, a deportálásokat leállító döntése között. Ilyen alapon azonban megmagyarázhatatlan, miért deportálta Eichmann Sonderkommandója oly mohón a kistarcsai és a sárvári internálótábor több ezer zsidó lakóját, illetve hogy miért reagáltak oly elutasítóan a náci arra a svájci és svéd ajánlatra, hogy kíméljenek meg egy bizonyos, korlátozott számú magyar zsidót (lásd a 25. fejezetet). Lásd például Paul L. Rose: „Joel Brand’s Interim Agreement and the Course of Nazi-Jewish Negotiations 1944–1945.” *The Historical Journal*, 34. 4. (1991), 209–229. o.

78. Lásd az isztambuli Vaadának a budapesti Mentőbizottsághoz címzett, 1944. július 5-i levelét: Moreset, irattár, D. 1. 748. dok. A levelet Budapesten július 7-én kézbesítették – azon a napon, amikor Horthy leállította a deportálásokat. *Der Kastner-Bericht*, 148. o.

79. Beth Lohamei Hagetaot, irattár, Hungaria–Slovakia, 2. U275. dok.

80. Röviddel Isztambulba érkezése után Grosz kérte a brit hatóságokat, hogy engedjék továbbutazni a Közel-Keletre, „mivel félt az ellenséges területre való visszatérés következményeitől”. A britek, miután Aleppóban letartóztatták, kétes múltja miatt úgy döntöttek, hogy a háború végéig őrizetben tartják. Public Record Office, London, 371/42807-812. köteg, 79., 81. o.

81. Shertok előzetes értesítése, kelt 1944. június 27-én. Weizmann-Archívum, Rehovot, Izrael.

82. *Uo.*

83. Moreshet, irattár, D. 1. 713. dok. Ezeket a kétségbeesett budapesti kéréseket Jeruzsálembe továbbították, majd Shertok a brit külügyminisztérium útján eljuttatta Weizmannhoz. Ő úgy foglalt állást, hogy Brand visszatérése „nem tűr halasztást”, és követelte, szólítsák fel a németeket arra, hogy egy találkozói létrejöttéig szüntessék be a zsidók pusztítását. Lásd Randall június 23-i, Weizmann-nak írt levelét. Weizmann-Archívum.

84. Moreshet, irattár, D. 1. 713. dok.

85. A szövetséges nagyhatalmak vezetőinek és tisztségviselőinek a Brand-üggyel kapcsolatos magatartását a 31. fejezetben értékeltük. A Brand-ügy további tanulmányozásához: Gustav Warburg: „Rescuing Hungarian Jews”. *The Jewish Monthly*, London 1. 1947. október, 26–37. o.; „The Strange Case of Joel Brand”. *Jewish Observer and Middle East Review*, London, 3. 1954. április 9., 3–4. o.; június 11., 5–6. o.;